

DEN VÄXANDE NATURKLYFTAN

En rapport om en generation där allemansrätten inte är allas

SVENSKA
TURISTFÖRENINGEN

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	6
Föräldrarollen och den växande naturklyftan	7
Allemansrätten finns inte för alla	11
Naturklyftans hälsoeffekter	14

Förord

Idag växer stora grupper av barn och ungdomar upp utan att känna till den svenska naturen. De får aldrig uppleva kraften i att vandra, att andas in den klara höstluften eller dricka från en porlande fjällbäck. Många kanske till och med är rädda för den mäktiga skogen. En *naturklyfta* har vuxit fram och den förstärker ett utanförskap som kan få långtgående konsekvenser långt in i vuxenlivet.

I Sverige får man vara nästan överallt i naturen. Oavsett om det är skog, fjäll eller kust får vi fiska, sova, bada, klättra eller plocka svamp. Vi är stolta över allemansrätten.

Men jag vet att det inte betyder att alla har en självklar tillgång till naturen. För även om naturen är gratis kan ekonomiska förutsättningar spela roll för hur ett barn får tillgång till naturen. Det kan också påverkas av ett socialt utanförskap, brist på tid från en ensamstående förälder eller ett geografiskt avstånd som gör det svårt för barnet att på egen hand upptäcka skog och mark i närheten av hemmet eller skolan.

Insatser har gjorts och görs för att aktivera en allt för stillasittande generation. I december 2012 presenterade regeringen tio mål för friluftspolitiken. Friluftslivsmålen handlar i stort om att utveckla och bedriva åtgärder för att förutsättningarna för friluftslivsutövandet ska förbättras. Och så sent som i våras kraftsamlade regeringen genom initiativet *Samling för daglig rörelse* som syftar till att öka såväl idrottandet som den vardagliga rörelsen bland unga. 2016 fick Svenskt Friluftsliv dessutom ökat anslag på 20 miljoner kronor, pengar som aktiverar tiotusentals unga varje år. Det är bra.

Den här rapporten belyser den naturklyfta som växer sig allt större mellan de som har tillgång till naturen, och de som inte har tillgång till naturen. Den klyfta som förstärker ett socialt glapp trots att naturen borde ha en enande kraft.

En undersökning som vi har låtit genomföra inför arbetet med den här rapporten, visar att nästan alla föräldrar idag

anser att det är viktigt för barnens fysiska och psykiska hälsa att komma ut i naturen. Ändå anser bara varannan förälder att deras barn kommer ut tillräckligt mycket. De har själva inte förutsättningarna att hjälpa sina barn ut i naturen. Det handlar därför inte om att peka ut de föräldrar som inte lyckas, utan om att belysa frågan och därmed skapa förutsättningar för alla familjer – oavsett socioekonomiska förutsättningar – att komma ut i naturen.

Idag finns det tillräckligt med kunskap som visar på en växande naturklyfta. En rad aktörer i det offentliga och i civilsamhället tillsammans med föräldrar behöver nu ta nästa steg genom att arbeta med både generella och riktade åtgärder för att minska naturklyftan.

Inom STF har vi hjälpt människor att upptäcka svensk natur i över 130 år. Vi har sett att det finns ett stort gap mellan de som känner sig hemma i naturen – och de som aldrig hittat dit. Tidigare studier visar att naturen främst lockar den så kallade medelklassen. Det innebär att insatser måste riktas tydligare mot socioekonomiskt svaga områden, där alla har rätt till natur.

Vi bedriver idag flera projekt för att minska gapet och tillgängliggöra svensk natur för fler. Exempel på detta är Barnens Turistbyrå, Tillsammansläger, matchningstjänsten STF Hajka som lanserades under sommaren och Höstlövet som genomförs för första gången under hösten 2017. Med den här rapporten vill vi belysa den växande naturklyftan och därmed initiera debatten kring hur vi gemensamt kan verka för att vända trenden och åter göra naturen tillgänglig för alla.

Magnus Ling

Generalsekreterare Svenska Turistföreningen

Sammanfattning

Intresset för friluftsliv har ökat lavinartat de senaste åren. Det märks inte minst på besöksantalen i fjällen. Men tyvärr gäller inte det alla grupper i samhället. Friluftslivet har snarare utvecklats till en klassmarkör i takt med att en uppenbar naturklyfta vuxit fram. Vi vet sedan tidigare att akademisk utbildning går i arv och att andelen högutbildade är större i storstadsregioner medan den är mindre bland utrikesfödda. På samma sätt kan vi nu se ett samband mellan socioekonomisk bakgrund och tillgång till ett aktivt friluftsliv. Rapporten som STF har tagit fram visar att 9 av 10 föräldrar anser att det är viktigt att deras barn kommer ut i naturen. Trots det menar nästan varannan förälder att deras barn inte kommer ut i tillräckligt stor utsträckning. Det vi ser är en växande ojämn fördelning av barn och ungdomars naturkontakt. Det kan beskrivas som en naturklyfta med flera bakomliggande orsaker.

Ekonomi

Att komma ut i naturen behöver inte kosta något. Vi har allemansrätt i Sverige vilket innebär att naturen är tillgänglig för alla. Även när vi frågar föräldrarna är det få som uppger brist på ekonomiska resurser som ett hinder. Ändå visar rapporten att det är personer som saknar ekonomiska resurser som i lägst utsträckning kommer ut i naturen, däribland ensamstående mammor och utrikesfödda.

Kunskap

En majoritet av föräldrarna som tillfrågats i STF:s undersökning (60 procent) uppger att den främsta åtgärden för att fler barn ska tillbringa mer tid i naturen är att de gör fler utflykter som

en familj. Men av olika orsaker anser de inte att de har möjlighet till det. För många grupper framstår den svenska naturen som svårtillgänglig och obekant. Kännedom om naturen och dess möjligheter kan vara bristfällig. Barn som saknar naturvana hemifrån vistas enligt studier i lägre utsträckning i naturen i sin närmiljö, medan barn med naturvana hemifrån har fler idéer om vad man kan göra i naturen.

Tillgänglighet

Den fysiska tillgängligheten är självklart en avgörande faktor. I ett urbaniserat Sverige bor drygt 2 av 5 barn i någon av landets storstadsregioner. Var tionde förälder i STF:s undersökning menar att barnets naturvistelse skulle öka om familjen bodde närmare naturen. Dock är inte nödvändigtvis en uppväxt i storstadsmiljö en avgörande faktor eftersom det finns grönområden i nära anknäring till många bostadsområden, även om det finns bostadsområden med bristande grönområden. Utöver att naturen måste existera i närområdet måste det också vara möjligt för barnet att ta sig dit.

Förutom att den växande naturklyftan cementerar det ökande gapet mellan samhällsklasser kan den också leda till minskad fysisk och psykisk hälsa bland unga i vissa utsatta grupper, såväl idag som i vuxen ålder. Forskning pekar på att naturen har avstressande effekter på barn, inte minst där våld förekommer i större utsträckning inom eller utanför familjen och i särskilt utsatta områden med hög arbetslöshet.

STF:s undersökning

I arbetet med rapporten lät STF genomföra en undersökning via Novus. Syftet med undersökningen är att undersöka hur föräldrar med barn i åldern 6-18 år ställer sig till utomhusvistelse i naturen. Målgruppen för undersökningen är föräldrar med barn i åldern 6-18 år. Totalt har 380 intervjuer genomförts under perioden 27 juni–3 juli 2017. Undersökningen är genomförd via webbintervjuer i Novus slumpmässigt rekryterade och representativa Sverigepanel.

Fem viktiga resultat i undersökningen:

- 9 av 10 föräldrar anser att det är viktigt att deras barn kommer ut i naturen regelbundet.
- Varannan förälder anser att deras barn inte kommer ut tillräckligt ofta i naturen.
- 8 av 10 föräldrar som anser att det är viktigt att barnen kommer ut i naturen uppger de fysiska hälsoeffekterna som anledning.
- 7 av 10 föräldrar menar att den främsta orsaken till att barnen inte kommer ut tillräckligt ofta i naturen är att andra aktiviteter lockar mer.
- 6 av 10 föräldrar tror att deras barn skulle spendera mer tid i naturen om de som familj gjorde fler utflykter i naturen.

Föräldrarollen och den växande naturklyftan

Inte sällan uppmanas barn och unga att komma ut och leka utomhus. De positiva effekterna anses vara självklara. Med hjälp av Novus har STF frågat föräldrar i Sverige med barn i åldrarna 6–18 år hur de ser på barns relation till naturen. Att en nära relation till naturen är viktig för föräldrar visar sig genom att fler än 9 av 10 svarar ”Mycket viktigt” eller ”Ganska viktigt” på frågan om hur viktigt det är för dem att deras barn kommer ut i naturen regelbundet. Trots det säger varannan förälder i undersökningen att deras barn inte kommer ut i naturen i tillräckligt stor utsträckning. Undersökningen genomfördes bland 380 föräldrar till barn i åldrarna 6–18 år under sommaren 2017.

Barn och naturen utifrån ett föräldraperspektiv

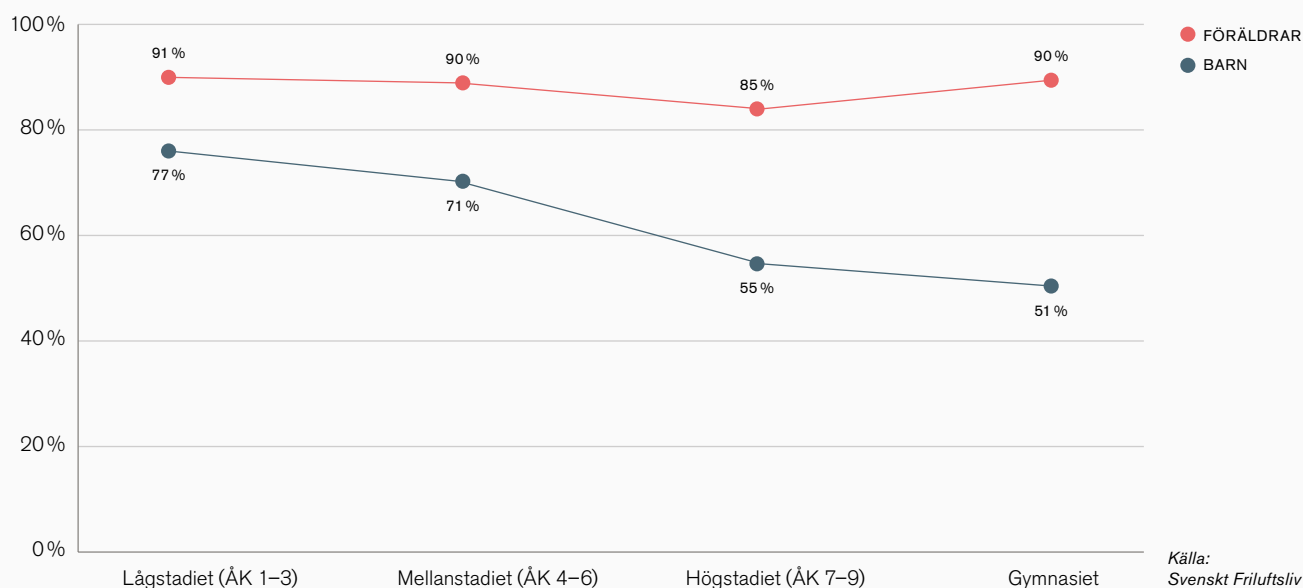
Det är föräldrar till barn i de äldre åren (13–18 år) som i störst utsträckning uppger att barnen inte kommer ut tillräckligt ofta.

Att ”komma ut i naturen” innebär för målgruppen framförallt skogen, vilket nästan samtliga föräldrar svarar. Drygt hälften

uppger fjällen och därefter kommer badplatsen och grönområden i närheten av bostaden/skolan. Intressant att notera är att det inte är någon geografisk skillnad över landet av vad vi betraktar som att ”komma ut i naturen” – oavsett om vi bor i storstad eller på landsbygd definierar vi naturen på ungefär samma sätt. Även om avståndet till skogen kan skilja sig mellan stad och landsbygd, finns skogen utspridd och i en relativ närhet över hela landet. Den stora skillnaden består i om barnet kan ta sig dit själv eller inte i de yngre skolåren.

Enligt en undersökning som Svenskt Friluftsliv låtit genomföra genom Novus bland föräldrar till barn i skolåren upplever föräldrarna att barnens inställning till vikten av friluftsliv minskar i takt med att barnet växer upp. Resultatet visar att barnens incitament att själva ta sig ut i naturen minskar ju äldre de blir, eftersom barnens inställning till hur viktigt det är med friluftsliv minskar i takt med att de växer upp.

Inställning till vikten av friluftsliv föräldrar vs. barn

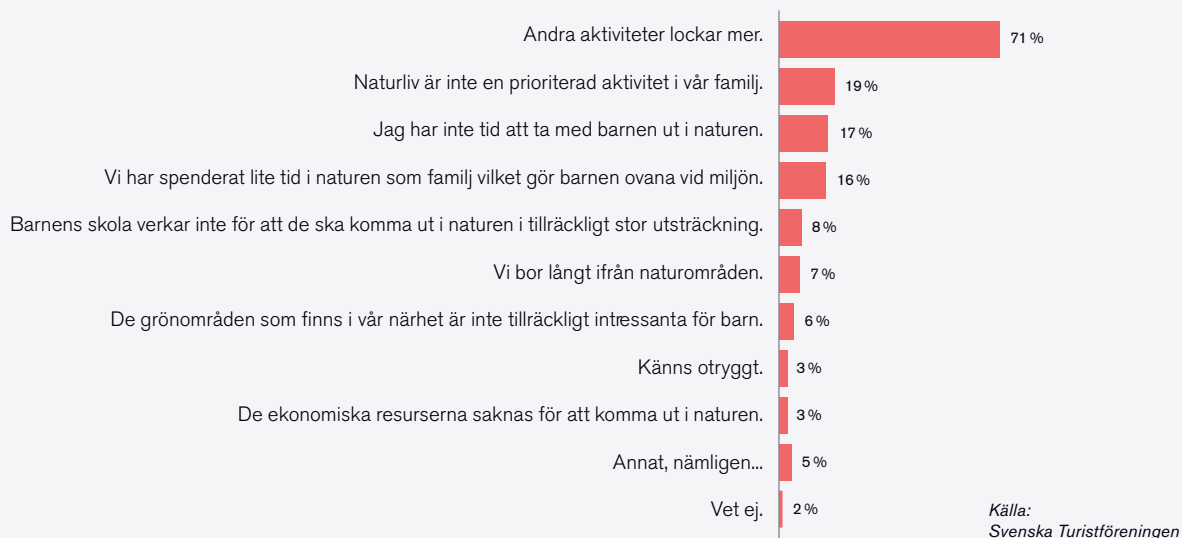
Hinder för naturupplevelser

Den främsta orsaken till att barn inte kommer ut i naturen tillräckligt är att andra aktiviteter lockar mer. Det uppger föräldrarna i STFs undersökning. Men att föräldrarna ser sig själva som en avgörande faktor för att barnen ska komma ut i naturen är uppenbart. De som anser att det är ganska viktigt att barnen vistas i naturen regelbundet svarar i högre grad att de har spenderat lite tid i naturen som familj, vilket gör barnen

ovana vid miljön (21 procent). Föga förvånande svarar föräldrar i storstadsområden i större utsträckning än föräldrar i övriga Sverige att avståndet till naturen är en faktor.

Endast 3 procent uppger att de ekonomiska resurserna saknas. Senare i rapporten pekar vi just på att ekonomisk situation ändå kan påverka, även om det inte nödvändigtvis är en fråga om hur stora resurserna är.

Vad är/tror du är anledningen/anledningarna till att ditt barn inte kommer ut tillräckligt ofta i naturen?

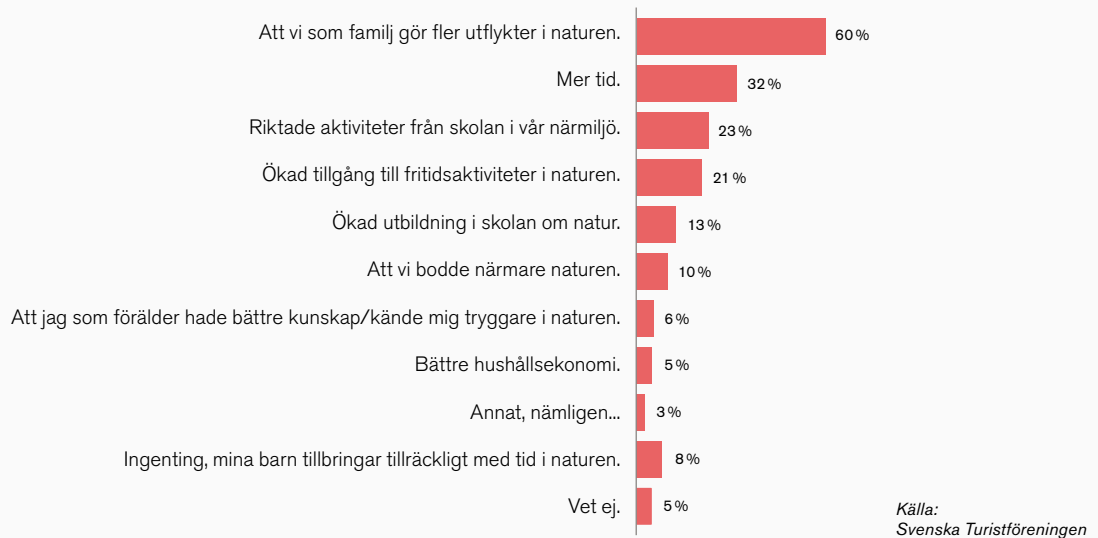
Barns vardag har förändrats över tid de senaste 15 åren. En stor faktor är det ökade internetanvändandet. Internetstiftelsen i Sverige ger årligen ut en rapport om svenskarnas internetvanor. År 2009 använde 1 av 10 barn i åldrarna 6–8 år internet dagligen, enligt föräldrarnas egna uppskattningar. År 2011 använde drygt 1 av 4 barn som var 8 år internet dagligen. 2016 hade den siffran gått upp till 2 av 3.¹

Föräldrars ansvar

Enligt STF:s undersökning är svenska föräldrar självkritiska när de reflekterar över vad som skulle hjälpa deras barn att tillbringa mer tid i naturen. Det enskilt främsta svaret är att familjen skulle behöva göra fler utflykter gemensamt för att hjälpa barnen att komma ut i naturen. Det gäller främst föräldrar till yngre barn i åldrarna 6–12 år.

1 Svenskarna och internet 2016: https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2016.pdf

Vad, om något tror du skulle hjälpa ditt barn att tillbringa mer tid i naturen?

Föräldrar till barn i de lägre skolåren upplever i större utsträckning att deras barn får tillräckligt med utevistelse. I takt med att barnet blir äldre minskar inte bara vad föräldrarna upplever som barnets totala tid utomhus, utan också vad som är den främsta arenan för utomhusvistelse

– från skolan till hemmet. Det visar den undersökning som Svenskt Friluftsliv har låtit göra bland föräldrar till skolbarn i Sverige, när respondenterna fick svara på frågan om deras barn får tillräckligt med utomhusvistelse.

Anser du att ditt barn får tillräckligt med utevistelse?

	Lågstadiet (ÅK 1–3)		Mellanstadiet (ÅK 4–6)	
	JA	NEJ	JA	NEJ
Hemma?	80%	20%	76%	24%
På skoltid?	91%	7%	76%	21%
	Högstadiet (ÅK 7–9)		Gymnasiet (ÅK 10–12)	
	JA	NEJ	JA	NEJ
Hemma?	60%	39%	60%	39%
På skoltid?	42%	51%	36%	51%

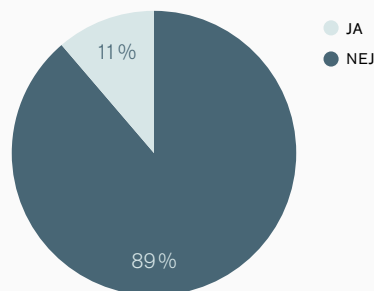
Källa: Svenskt Friluftsliv

En betydande majoritet av föräldrarna i undersökningen menar att det framförallt är deras eget ansvar att förse barnen med kunskap om friluftsliv. En förälder i undersökningen säger *"Givetvis är det vi föräldrar som ansvarar för allt från uppfostran och hela vägen ända bort till kunskapen om friluftsliv"*. Samtidigt visar STF:s undersökning att drygt var tredje

förälder upplever att de saknar tid för att ta med barnen ut i naturen. Så många som 1 av 10 uppger dessutom att deras barn själva inte klarar att ta sig till ett naturområde från hemmet – inte sällan för att naturområden ligger långt ifrån hemmet. Det drabbar inte minst de yngre barnen under lågstadieåren.

Anser du att barnet har möjlighet att ta sig till naturområdet närmast din bostad på egen hand?

Källa:
Svenska Turistföreningen

Allemansrätten finns inte för alla

I förordningen om statsbidrag till friluftsförbund, definieras friluftsliv som ”vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”². Friluftslivet är en stolt tradition i Sverige som skyddas av allemansrätten. Rätten att röra sig fritt i skog och mark och att plocka bär och svamp, är av avgörande betydelse för medborgarnas möjligheter till friluftsliv och andra utomhusaktiviteter. Men huruvida allemansrätten i realiteten innebär att alla i Sverige har full tillgång till naturen är en helt annan fråga.

Naturen är inte bara till för den friska medelklassen

År 2014–2015 var 74 procent av befolkningen över 16 år ute i skog och mark minst en gång, 57 procent var ute fler än fem gånger. Det är bland de allra äldsta och yngsta personerna som vistelse i skog och mark är minst utbredd. Det är vanligast bland kvinnor i åldrarna från 30 år och upp till ålderspensionen. Efter 65 år är det istället män som i störst utsträckning vistas ute i skog och mark. Sammanboende personer vistas mer i skog och mark än ensamboende.³

Inom forskningsprogrammet *Friluftsliv i förändring*⁴ genomfördes en rad studier av friluftslivet i Sverige genom ett stort antal enkäter och intervjuer. Flera av dessa studier visar att det finns skillnader i friluftsliv mellan olika grupper utifrån kön, ålder, bostadsort, familjesituation och inkomst. Idag är det framförallt medelklassen som är mest aktiv. Det finns även skillnader när det gäller kulturell bakgrund och friluftsliv där aktivitetsnivån är högre bland de som kommer från friluftslivets ”kärnområde” Norden och norra Europa.

Invandrare från andra områden har lägre aktivitetsgrad när det kommer till vissa ”klassiska” friluftslivsaktiviteter så som att ströva i skog och mark.⁵

Socioekonomiska orsaker till att inte komma ut i naturen

Regeringens proposition *Framtidens friluftsliv* lyfter fram flera hinder för att komma ut i naturen. Tillgången till natur och framförallt en attraktiv natur är en förutsättning för friluftslivet. För ett inkluderande friluftsliv krävs att naturområden har god tillgänglighet – såväl fysisk tillgänglighet som information och kunskap. För många grupper framstår den svenska naturen som svårtillgänglig och ibland obekant. Kännedomen om naturen och de möjligheter den har att erbjuda kan vara bristfällig.

Brist på tid är ett annat dominerande hinder och familjesituationen är också ett förhållandevis vanligt skäl till att man inte kommer ut i naturen.⁶ SCBs studie av levnadsförhållanden visar också tydligt att de ekonomiska förutsättningarna är en avgörande faktor för att komma ut i skog och mark. Dock framgår inte om det är bristen på kontanta medel eller andra faktorer som ofta kan kopplas samman med låg ekonomisk standard som orsaker sambandet.⁷

Det visas också av att endast 3 procent av föräldrarna i STFs undersökning uppgav att bristande ekonomiska resurser är en orsak till att barnen inte kommer ut i naturen tillräckligt mycket.

2 SFS 2003:133. Förordning om statsbidrag till friluftsförbund.

3 SCB, *Fritid – fler indikatorer 1980–2015*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån, 2003. Tillgänglig: <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/tabell-och-diagram/fritid/fritid-fler-indikatorer-19802015/> (Hämtad 2017-07-13).

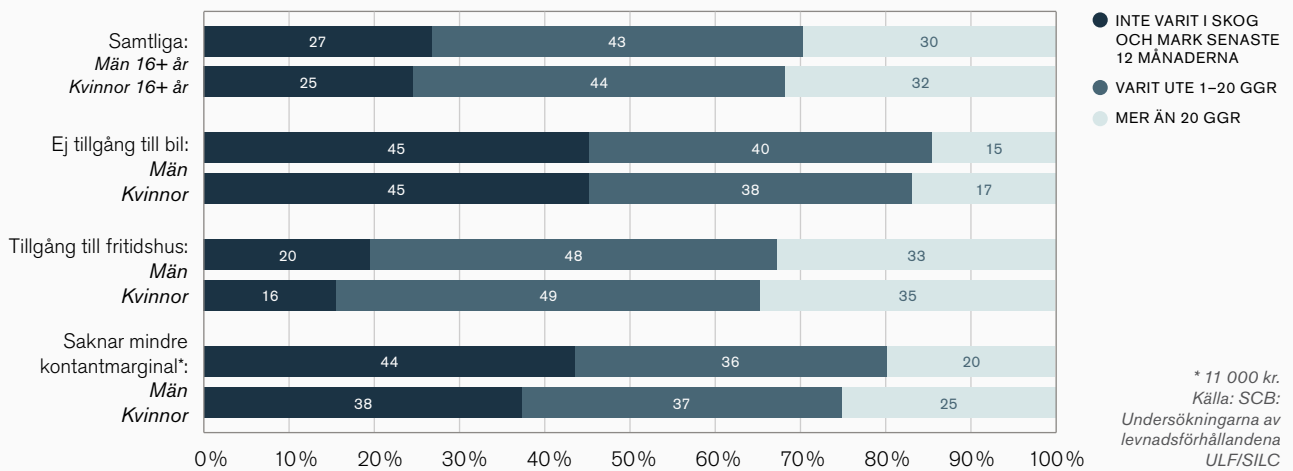
4 Forskningsprogrammet *Friluftsliv i förändring* var verksamt under åren 2006–2012 och är nu avslutat. Programmet var ett tvärvetenskapligt, nationellt forskningsprogram som studerade friluftsliv och naturbaserad turism i Sverige med avsikten att fånga friluftslivets bredd och dynamik i ett föränderligt samhälle.

5 Peter Fredman, Marie Stenseke, Klas Sandell och Anders Mossing, *Friluftsliv i förändring – Resultat från ett forskningsprogram*, Stockholm: Naturvårdsverket, 2013, s. 85. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/6400/978-91-620-6547-8.pdf?pid=6324> (Hämtad 2017-07-13).

6 Regeringens proposition 2009/10:238, *Framtidens friluftsliv*.

7 SCB, *Levnadsförhållanden – Rapport 128, Fritid 2014–2015*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån, 2017, s. 24–30. Tillgänglig: https://www.scb.se/contentassets/c80a1255111a439098cd1dc518d08da11e0101_2014i15_br_lebr1701.pdf (Hämtad 2017-07-13).

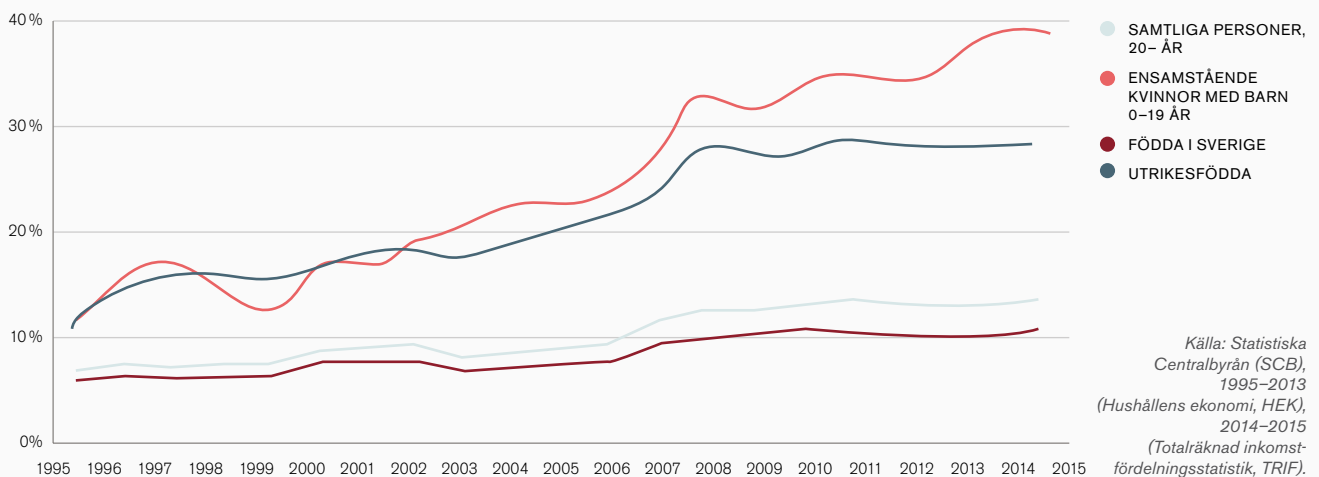
Vistelser i skog och mark under de senaste 12 månaderna (2014) och materiella/ekonomiska levnadsförhållanden. Män och kvinnor 16 år och äldre.

Vilka är det då som lever med låg ekonomisk standard? Andelen personer i den gruppen har fördubblats i Sverige från drygt sju till fjorton procent mellan 1995 och 2015. Bland utrikesfödda var andelen drygt 31 procent 2015. Andelen kvinnor med låg ekonomisk standard är högre än bland

män. Ensamstående kvinnor med barn är den hushållstyp där andelen med låg ekonomisk standard är högst, drygt 39 procent. En siffra som har ökat med nästan 250 procent sedan 1995.⁸

Andel personer i hushåll med låg ekonomisk standard

⁸ Regeringens proposition 2016/17:100. 2017 års ekonomiska vårproposition. Bilaga 4: Nya mått på välbstånd.

Fysisk och reell tillgänglighet

Inom ramen för forskningsprogrammet *Friluftsliv i förändring* har man även studerat barns möjligheter till naturvistelse i tätbebyggda områden. Idag bor 2 av 5 barn i någon av Sveriges tre storstadsmiljöer. I den specifika studien studeras barn som är boende i två svenska områden med liknande geografiska förutsättningar i termer av avstånd till naturområden och trafik. Härlanda är ett område utanför Göteborg som är att betraktas mer som ett ”medelklassområde” med en befolkning som till stor del har svensk bakgrund. Kista är ett område utanför Stockholm med en svagare socioekonomisk ställning och en befolkning som till stor del kommer från länder utanför Europa och västvärlden. En viktig slutsats som dras av studien är att barn från bägge områdena tillbringar tid i sin närnatur. Men i Härlanda sammankopplar barnen natur-

vistelse med fritiden, familj och vänner medan barnen i Kista förknippar naturvistelse med skola och offentlig omsorg i större utsträckning. Barnen i Härlanda tycks också ha större erfarenhet av naturen och har spontant större mångfald i idéer kring vad man kan göra i naturen. Barn i Kista tycks hindras i större utsträckning från vistelse i närmiljön, vilket kan förklaras av avsaknad av vana hemifrån och ett visst mått av upplevd otrygghet i området.⁹

Studien belyser att en uppväxt i storstadsmiljö inte nödvändigtvis leder till minskad naturkontakt. Men det ställer ett antal krav, såsom att naturen överhuvudtaget existerar i närområdet, en naturvana i hemmet och tid att gemensamt umgås i naturen utöver skolans omsorg.

⁹ Mattias Sandberg. *Barn och natur i storstaden – En studie av barns förhållande till naturområden i hemmets närhet – med exempel från Stockholm och Göteborg*. Lic.-avh. Göteborgs universitet, 2009. Tillgänglig: http://arkivering.miun.se:8080/wayback/20130624121251/http://www.friluftsforskning.se/download/18.2146342213cd585bccc2ead/10+Barn+och+natur+i+storstaden_Mattias_Sandberg+publ.pdf (Hämtad 2017-07-13).

Naturklyftans hälsoeffekter

Att föräldrar i Sverige anser att det är viktigt att deras barn tillbringar tid i naturen har vi visat på i tidigare avsnitt. När STF i undersökningen ställde frågan kring varför det är viktigt var det framförallt hälsomässiga skäl som uppgavs. 85 procent av de tillfrågade menar att det är viktigt att barn är i naturen på grund av de fysiska hälsoeffekterna av att tillbringa tid utomhus. Framförallt är det föräldrar med högre utbildning som värderar de fysiska hälsoeffekterna högt. 74 procent uppger att de psykiska hälsoeffekterna är en viktig orsak till varför deras barn ska tillbringa tid utomhus. Men vad är de egentliga effekterna av att ett barn tillbringar tid i naturen?

Natur ger starka barn

Naturen tillskrivs ofta avstressande egenskaper, vilket har lyfts fram i flera rapporter och studier. Naturvårdsverket har tagit fram en rapport där man tittar närmare på sambandet mellan barns välmående och vistelse i naturen: *Den nyttiga utevistelsen? Forskning på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Där presenterade man bland annat en studie, genomförd av Fredrika Mårtensson vid Sveriges Lantbruksuniversitet med flera, som visar att barn blir lugnare av att vistas i naturen. Där tittade man på svenska förskolebarn och det blev tydligt att barn som vistas på en naturrik och lekfull gård var lugnare och mindre hyperaktiva samt hade lättare att ta till sig av informationen från sina lärare. Huruvida det kan anses bero på naturens välgörande effekter eller på ökade möjlighet till fysisk lek för barnet anser Mårtensson inte vara helt klarlagt. Dock understryks att utomhuslek är en viktig friskfaktor där lek i naturen involverar hela kroppen, främjar balansen och bygger starkare kroppar.

I Sverige har få studier gjorts när det kommer till naturens stressdämpande inverkan på barns välmående. Men utomlands har det studerats i större utsträckning. Exempelvis har man i Holland identifierat sambandet mellan upplevd hälsa och tillgång till natur i nära anslutning till hemmet – inte minst för äldre och barn. Effekten var också mer påtaglig hos de som kom från fattiga förhållanden. Även i Storbritannien och USA har man studerat barn i särskilt utsatta områden och lyfter fram den särskilt välgörande kraften i naturen för dessa barn. De barnen lever inte sällan med närhet till våld både inom och utanför familjen, med vuxna som lider av psykisk

och fysisk ohälsa och även hög arbetslöshet. Det leder till en kaosartad tillvaro för barnet. Här har studier visat på särskilt välgörande effekter på stressnivån av vistelse i naturen för barnen.

Vistelse i naturen har också en inverkan på barnets sociala kontakter och nätverk. Enligt studier har både barn och föräldrar som lever i områden med tillgång till att umgås utomhus dubbelt så många vänner jämfört med de som inte har samma tillgång till naturen. Idag sker en allt större del av det sociala nätverkanget via internet.¹⁰

Samhällsmedborgare växer i naturen

2012 tog regeringen fram tio mål för friluftspolitiken som ska vara uppföljda till 2020, med syfte att utveckla förutsättningarna för friluftsutövandet. Naturvårdsverket är den samordnande myndigheten för att verka för den utvecklingen. I sin rapport *Friluftsliv för alla – Uppföljning av de tio målen för friluftspolitiken* understryker Naturvårdsverket, under det nionde målet som är ”Friluftsliv för god folkhälsa”, att tidiga insatser i barns liv är viktiga eftersom livsstilen grundläggs tidigt i livet¹¹. Det är med andra ord allmänt vedertaget att friluftsliv i unga år är en faktor för en människas fysiska hälsotillstånd senare i livet. Men barns friluftsliv kan även påverka respekten för naturen och hur engagerad man blir som vuxen medborgare.

Forskare har studerat hur synen på och relationen till naturen är hos barn som växer upp i ett urbaniserat område. En studie som har tagits fram av Göteborgs stad¹² visar bland annat att barn idag vistas mer sällan utomhus på grund av vuxnas ökade kontroll och strukturering av barndomen. Istället vistas barn mer i inomhusmiljöer, såsom olika institutioner och virtuella miljöer. Risken finns att barn som i lägre grad får vistas i miljöer utomhus även mister sin önskan om att få vara där. De blir då mer beroende av sina föräldrar och lär sig aldrig hur de på egen hand kan fungera i staden, såsom tidigare generationer gjort. Det kan leda till att barn inte utvecklar en förståelse för samhället och inte heller blir engagerade medborgare senare i livet. För att barn ska kunna bli vuxna som värdesätter och respekterar naturen är det viktigt att barn får vistas i naturen på egen hand utan att bli begränsade och styrda av vuxna.

10 Fredrika Mårtensson, Ebba Lisberg Jensen, Margareta Söderström och Johan Öhman. *Den nyttiga utevistelsen? Forskning på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang*. Stockholm: Naturvårdsverket, 2011, s. 89. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6407-5.pdf> (Hämtad 2017-07-13).

11 Naturvårdsverket. *Friluftsliv för alla – Uppföljning av de tio målen för friluftspolitiken*. Stockholm: Naturvårdsverket, 2015. Tillgänglig: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6700-7.pdf?pid=16863> (Hämtad 2017-07-13).

12 Liisa Hastell. *Barnperspektiv och grönstrukturer i samhällsplanering – en studie av Göteborgs stad*. Magisteruppsats. Göteborgs universitet, 2008.

Naturklyftan – en samhällsfråga

Stora delar av befolkningen är idag inaktiv, särskilt de unga. Enligt Nordiska ministerrådet är drygt 2 av 3 svenska skolbarn fysiskt inaktiva, vilket är sämst i Norden. Centrum för idrottsforskning har nyligen presenterat statistik som visar att endast 22 procent av flickorna och 44 procent av pojkarna i skolåldern når Världshälsoorganisationens rekommendation om daglig rörelse om 1 timme om dagen¹³. Allra minst rör sig flickor i gymnasieskolan.¹⁴

Det här är inte enbart ett problem för individen eller den enskilda familjen. Därför kraftsamlade regering-

en bakom initiativet *Samling för daglig rörelse* som syftar till att öka såväl idrottandet som den vardagliga rörelsen bland unga.¹⁵ Utöver de rent uppenbara skälen som fysisk och psykisk hälsa som redogjorts för ovan, har folkhälsan en betydande påverkan på samhällets kostnader. Folkhälsoinstitutet konstaterade i en rapport år 2010 att kostnaderna för ohälsa i Sverige uppgick till minst 120 miljarder kronor. Drygt 55 miljarder av dessa kronor bedömdes då vara onödiga då de kan minskas med hjälp av politiska insatser kopplade till levnadsvanor, däribland fysisk inaktivitet.¹⁶

13 Folkhälsomyndigheten. Rekommendationer, aktivitetsnivå och attityder. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/far/rekommendationer/> u.å. (Hämtad 2017-07-13).

14 Centrum för idrottsforskning. Unga rör sig för lite visar unik studie, 2017. Tillgänglig: <http://centrumforidrottsforskning.se/sv/unga-ror-sig-lite-visar-unik-studie/> (Hämtad 2017-07-13).

15 Utbildningsdepartementet. Samling för daglig rörelse, 2017. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/05/samling-for-daglig-rorelse/> (Hämtad 2017-07-13).

16 Statens folkhälsoinstitut. *Ekonomiska beräkningar och bedömningar – Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut, 2011. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/0e080b94760b449186fd0fe45d646a81/r2011-20-ekonomiska-berakningar-o-bedomningar-kunskapsunderlag-folkhalsopolitisk-rapport-2010.pdf> (Hämtad 2017-07-13).

SVENSKA
TURISTFÖRENINGEN

Rosenlundsgatan 60, Box 17251
104 62 Stockholm

Telefon 08-463 21 00

www.svenskaturistforeningen.se

Foto: Anette Andersson